

Zorg voor kwetsbare jongeren onder druk, de hoogspecialistische jeugdzorg loopt vast in het huidige stelsel

Een appèl om te komen tot een structurele oplossing voor de meest kwetsbare jongeren, in plaats van het plakken van pleisters binnen het huidige stelsel

Kwetsbare jongeren krijgen niet de zorg die nodig is. Wij, als hoogspecialistische aanbieders, voelen ons verantwoordelijk voor deze kwetsbare en complexe groep jongeren. We constateren dat we die rol binnen het huidige stelsel met gefragmenteerde contractering voor landelijke functies onvoldoende kunnen spelen. Deze problematiek is urgent en vraagt om oplossingen op de korte termijn die verder gaan dan het plakken van pleisters.

Sinds de decentralisatie is er veel aandacht voor de problematiek in de jeugdzorg en lukt het maar moeilijk om de hardnekkige problemen op het gebied van kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid te adresseren. Recent is er naar aanleiding van de Arbitrage Commissie extra geld beschikbaar gesteld voor de jeugdzorg en zal een Hervormingsagenda voor 2022-2028 worden vastgesteld met concrete maatregelen voor een verbeterde uitvoering van de Jeugdwet. Dat is goed en ondersteunen wij van harte.

Tegelijkertijd stellen we vast dat de meest hardnekkige problemen zich afspelen op het gebied van de ondersteuning van de meest kwetsbare jongeren. En dat is niet te verkroppen. Daarom willen wij een duidelijk signaal afgeven dat in het huidige stelsel de continuïteit van ondersteuning voor deze cliëntgroep onder druk staat en dat afkalving van deze belangrijke voorzieningen dreigt.

We doen deze oproep in het belang van de kwetsbare jongeren die wij bedienen en onze gezamenlijke maatschappelijke plicht om passende jeugdzorg te bieden en tegelijkertijd de kosten hiervan te beteugelen.

De hoogspecialistische jeugdzorgfunctie speelt een belangrijke rol om passende ondersteuning te leveren voor de meest kwetsbare jongeren

De meest kwetsbare jongeren dreigen de dupe te worden van het huidige stelsel. Hun meervoudige, ernstige problematiek, die diep ingrijpt in hun leven en dus op hun ontwikkeling vraagt passende zorg. Hoogspecialistische jeugdhulp bestaat uit intensieve hulp bij zeer complexe en/of meervoudige problematiek. Het gaat om essentiële landelijke en bovenregionale zorgfuncties voor een zeer heterogene groep jongeren, waarvoor specialistische expertise en een integrale aanpak nodig is. Bij complexe problemen van deze kinderen en gezinnen past geen standaard zorgaanbod, maar is het nodig om samen met de ouders en kinderen een goede analyse te maken en te zoeken naar uiteenlopende oplossingen. Daarom moet het aanbod voldoende schaalgrootte en diversiteit kennen om, ondanks het lage aantal cliënten per gemeente, aan de complexiteit van de zorgvraag te kunnen voldoen.

Wij willen de topreferente partners zijn die de verantwoordelijkheid nemen voor de meest complexe jongeren, en de inrichting van het zorglandschap en infrastructuur voor deze groep. Het leveren van passende zorg vraagt om specialistische expertise die in het netwerk ingezet kan worden en het stimuleren van een cultuur van continu leren. Hoogspecialistische jeugdzorg speelt een belangrijke rol in het leveren van 'matched care', om met een betere inschatting van het voorveld en de inzet van hoogspecialistische expertise direct tot passende zorg te komen. Op dit moment wordt

hoogspecialistische jeugdzorg vaak gezien als ‘last resort’ waar jongeren in terecht komen als gebleken is dat lichtere vormen niet afdoende zijn (stepped care’). Als de behandeling lang uitblijft of getrapt verloopt is de situatie bij sommige jongeren in de tussentijd niet zelden verslechterd, waardoor lokale zorgaanbieders cliënten weigeren of te laat verder doorverwijzen. Dit leidt tot extra schade aan jongeren en gezinnen en is één van de oorzaken van de toename van de complexiteit van de zorgvraag. ‘Matched care’ leidt eveneens tot het afschalen van ondersteuning en terugverwijzen naar lichtere ondersteuning om het hoogspecialistische aanbod echt selectief te benutten.

Daarnaast speelt hoogspecialistische jeugdzorg een belangrijke rol in het stimuleren van een continue lerende dynamiek in de sector. Zowel met betrekking tot het ontwikkelen van nieuwe behandelmethoden die beter werken en kosten-effectiever zijn, als het ervoor zorgen dat de huidige kennis en nieuwe inzichten ook in de praktijk doorgevoerd worden.

De vraag over de hoogspecialistische voorzieningen die we voor deze groep in de lucht moeten houden wordt ook scherp verwoord in het Verwey Jonker rapport over de sluiting van de Hoenderloo Groep (een hoogspecialistische jeugdzorg voorziening van Pluryn) in 2020: *“Hoewel een aantal aspecten aan het proces van sluiting van DHG uniek waren, is de basisvraag van cruciaal belang voor het gehele jeugdhulplandschap in Nederland. Wat is de gewenste en noodzakelijk omvang van bovenregionale zorg? En daaruit voortkomend hoe kan die zorg duurzaam georganiseerd en gefinancierd worden, wat betekent dat voor aanbieders, hoe moeten zij transformeren en wat betekent dat voor jeugdhulpregio’s, de wijze van financiering en hun samenwerking?”*

Decentrale coördinatie past niet voor landelijke functies: hoogspecialistische jeugdzorg moet door een landelijke partij ingekocht worden

Deze kwetsbare groep jongeren vraagt specifieke deskundigheid en hoogspecialistische zorg. De rol die wij voor hoogspecialistische jeugdzorg voor ons zien en de vereisten daarvoor verhouden zich slecht tot een decentrale contractering met een groot aantal regio’s. Het gebrek aan centrale coördinatie op deze landelijke functies leidt tot een veelheid aan afspraken die niet te overzien is, vaak regionaal verschilt en ook nog regelmatig verandert. Voor de hoogspecialistische jeugdzorg leidt de continue druk op budgetten en tarieven – die vanuit lokaal en regionaal perspectief individueel steeds gerechtvaardigd zijn - op totaal niveau tot afkalving van het aanbod en een risico voor de continuïteit van ondersteuning voor deze kwetsbare groep jongeren.

Dit is ook de reden dat de Arbitrage Commissie aanbeveelt om de landelijke inkoop specialistische jeugdzorg uit te breiden: *“De omvang van deze inkoop is de afgelopen jaren verminderd, terwijl de vraag naar hooggespecialiseerde jeugdzorg, zeker binnen de jeugd-GGZ is toegenomen. Daarnaast zijn er signalen over onvoldoende deskundigheid bij gemeenten om vormen van hooggespecialiseerde zorg tijdig en adequaat in te zetten. De Commissie geeft de VNG in overweging om de budgetten van de hooggespecialiseerde jeugdzorg opwaarts te herijken, zo nodig uit te breiden met ander aanbod en een programma te laten ontwikkelen voor verhoging van de deskundigheid in de gemeentelijke toegang zodat de triage (bepaling van de urgentie en risicotaxatie) plaatsvindt door hiervoor toegeruste professionals (zoals de Jeugdwet bepaalt). In het kader van innovatie en doorontwikkeling van de zorgfuncties die onder het LTA geschaard zijn of worden, adviseert de Commissie om het door ontwikkelen van ontwikkelagenda’s actief ter hand te nemen.”*

In theorie leidt het LTA tot rust en continuïteit in de uitvoering, in de praktijk blijkt het instrument echter onvoldoende geschikt om de hoogspecialistische jeugdzorg passend en duurzaam vorm te

geven. Een groot deel van de hoogspecialistische jeugdzorg valt buiten de lijst en de gecoördineerde landelijke transformatie ontbreekt.

Daarom roepen wij op om hoogspecialistische jeugdzorg door een landelijke partij in te laten kopen. De (geografische) schaal van een inkopende partij moet groter zijn dan die van de aanbiedende partij om eenduidige en centrale regie uit te kunnen oefenen op de benodigde capaciteit. Daarnaast is dit essentieel om een lerende dynamiek in het systeem te introduceren, waarbij lessen vanuit verschillende plekken en innovaties herkend en opgeschaald kunnen worden en voorlopers ook beloond kunnen worden middels hogere tarieven of hogere volumes. In de huidige situatie is het veelal andersom: de landelijke aanbieders moeten met een veelheid aan regio's een contract afsluiten (die individueel allemaal een minderheidsaandeel hebben in de instroom van cliënten voor een verblijfslocatie) en de lessen die daarin geleerd zijn worden maar beperkt opgeschaald naar andere contracten, om de simpele reden dat er geen partij is die dit overzicht heeft.

Alles overwegende zien wij zien een nieuwe dynamiek in de hoogspecialistische jeugdzorg:

1. Kwetsbare jongeren krijgen volgens de principes van 'matched care' de hulp die zij nodig hebben
2. Er is een landelijke financier voor hoogspecialistische jeugdzorg die verantwoordelijk is voor het landelijk en bovenregionale aanbod. Deze partij contracteert op landelijke schaal en geeft daarmee richting aan de gewenste capaciteit en stimuleert een lerende dynamiek in de sector (door zicht te krijgen op bewezen praktijken die beter werken en doelmatiger zijn, en in contractering aanbieders die daarin vooroplopen ook te belonen)
3. Hoogspecialistische aanbieders leveren passende zorg en zetten expertise in om instroom te voorkomen en 'matched care' te bieden indien nodig voor deze kwetsbare groep.
4. Een landelijk 'zorginstituut' koppelt cijfers van instroom en doorstroom jaarlijks terug naar landelijk contracterende partij en naar gemeenten, plus redenen waarom er praktijkvariatie in doorverwijzing zit en welke lessen daar te leren zijn voor gemeenten en voor de aanbieders
5. Gemeenten betalen een deel van de daadwerkelijke kosten voor de hoogspecialistische jeugdzorg: jaarlijkse een percentage van de reële kosten die worden gemaakt voor jongeren uit die gemeente. In het gemeentefonds wordt rekening gehouden met deze groep jongeren, zodat het volume-effect enigszins wordt geneutraliseerd. Gemeenten betalen een hoger percentage van de behandelsom als de instroom -gemeten naar de praktijkvariatie, rekening houdend met de bevolkingsopbouw- onverklaarbaar hoog is en de doorstroom stukt om afwenteling op het landelijke contract financieel onaantrekkelijk te maken
6. De hoogspecialistische zorg gaat nog meer doen aan kennisontwikkeling en -deling op basis van praktijkinzichten, voorbeelden en good practices, om zo het lerend vermogen van de hele sector een impuls te geven, daartoe ook aangemoedigd door de manier van contracteren door de landelijke financier. Wij kunnen onze inzet in onderzoek specifiek richten op de vragen die spelen in de praktijk en de innovaties en lessen daaruit met elkaar delen.

Met deze gewenste dynamiek doen wij een voorzet voor een landelijke contractering van de hoogspecialistische jeugdzorg om een lerende dynamiek te stimuleren in de jeugdhulp. Welke landelijke partij het beste de inkoop en regie op de hoogspecialistische jeugdzorg kan organiseren is niet aan ons. In theorie kan dit middels een doorontwikkeling van het LTA via de VNG, of een overheveling naar de zorgverzekeringswet of de wet langdurige zorg. Elke optie heeft voor- en nadelen en leidt tot nieuwe implicaties.

Dit is wat ons betreft het moment om hierover het gesprek te starten: in het belang van de kwetsbare jongeren waar wij voor willen staan en zodat wij echt de rol kunnen pakken waar op wij in de jeugdhulp van toegevoegde waarde zijn.

iHUB

Koraal

Pluryn

's Heeren Loo

Vigo

Youz